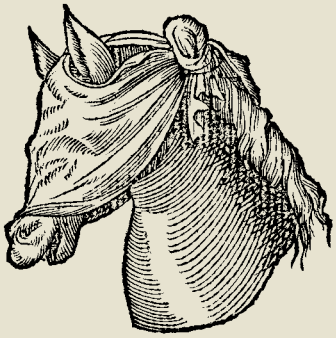

EMBLEMATIK

CENTRALANTIKVARIATET
KATALOG 87

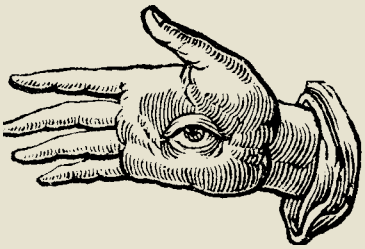

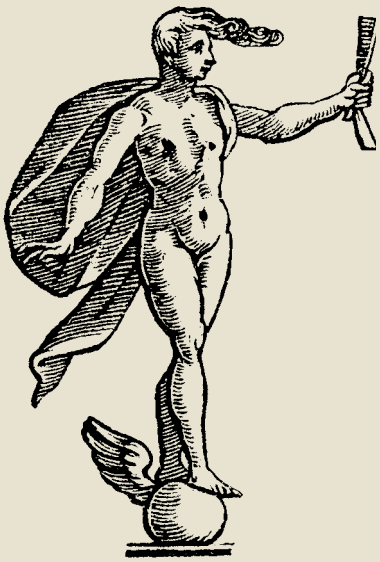

[Cat. n:os 11, 9, 13, 5]

[Cat. n:o 7]

[Cat. n:o 14]

CENTRALANTIKVARIATET

KATALOG 87

EMBLEMATIK

INLEDNING AV

JOHAN MANNERHEIM

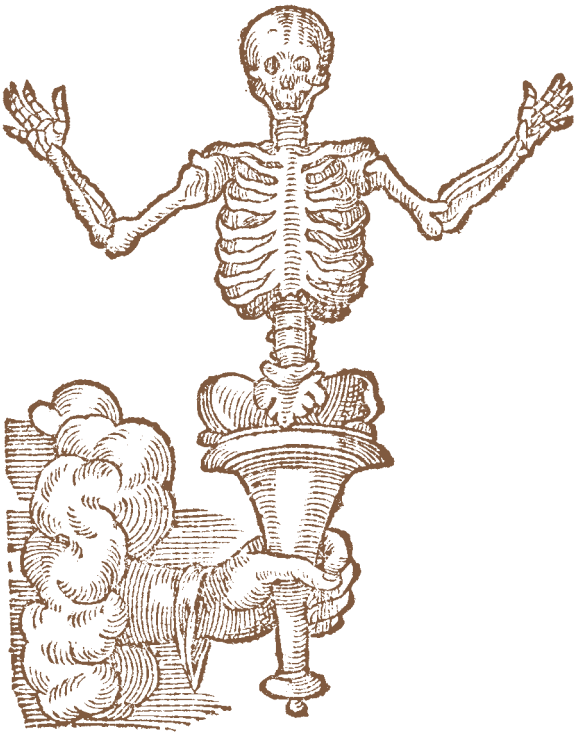

STOCKHOLM MMXXII

FÖRORD

DET ÄR ROLIGT ATT få presentera en katalog med äldre böcker inom ett så spännande område som emblematik, vilket ju i sig rör sig inom ett brett spektrum av vetenskaper.

Vad som är en emblembok är inte så lätt att definiera. Till och med en kännare som Mario Praz kommenterar en del titlar i sin omfattande bibliografi över ämnet med att de egentligen inte är emblemböcker, och en sådan reservation gör även vi. Alla böcker i katalogen är inte renodlade emblemböcker, dvs böcker med exempel på och förklaringar av emblematiska bilder och texter. Några, som begravningsskrifterna rörande Gustaf II Adolfs begravningsmiddag respektive hyllningen till Ulrika Eleonora, innehåller istället tillämpningar av emblematik, där de emblematiska illustrationerna fyller en politisk funktion. Några andra, som t.ex. Cartaris och Giraldis böcker, är snarare att betrakta som böcker om allegori och mytologi, dock ämnen som ligger emblematiken nära.

Många av böckerna i katalogen kommer från vapenforskaren Olle Cederlöfs (1918–99) bibliotek. Han var intresserad av konsten i det militära, till exempel av den konstnärliga utsmyckningen av praktvapen från renässansen och svensk stormaktstid, där den emblematiska, allegoriska symboliken givetvis hade en framträdande plats. Bland hans uppsatser finns bl.a. ”Vaksamheten griper tillfället i flykten: en studie i 1660-talets militära emblematik” (1958).

Ett stort tack till bibliotekarien och bokhistorikern Johan Mannerheim som haft vänligheten att skriva en inledande text om vad emblem och emblemböcker egentligen är.

Trevlig läsning!

Mats Petersson

Johan Mannerheim

I EMBLEMBÖCKERNAS VÄRLD

JUST NÄR RENÄSSANSEN med sitt stora intresse för antiken och de antika författarna led mot sitt slut, 1531, publicerade en lärd italiensk humanist och jurist som var verksam i de franska städerna Avignon och Bourges en liten illustrerad bok på latin hos en förläggare och boktryckare i Augsburg. Det var *Emblematum liber* (Bok med sinnebilder) av Andrea Alciato, oftast kallad Alciati.

Boken blev omåttligt populär och kom i många upplagor, en del utökade och kommenterade, på många språk (171 upplagor enligt Henry Greens bok om Alciati). Den skulle följas av en flod av andra emblemböcker under de närmaste århundradena, vad nu en emblembok är. Det finns olika uppfattningar om det. De är inte så lätta att avgränsa. Ofta har de ord som emblem, symbol, hieroglyf och bild (emblemata, symbola, hieroglyphica, iconologia på latin) i titeln.

Det är inte fråga om en samling bilder med bildtext. Det är inte heller texter som illustrerats.

I emblemböcker balanserar ord och bild. Ord och bild i en sinnebild är likvärda. De pratar med varandra och bildar tillsammans en ny enhet.

MYLLAN DÄR GENREN GRODDE

Under slutet av fjortonhundratalet och början av femtonhundratalet gav de lärda humanistboktryckarna ut allt fler och mer korrekta texter av de klassiska författarna och filosoferna och kyrkofäderna, ofta på originalspråket. Intresset var stort. Det fanns avsättning för böckerna på en internationell marknad, på universiteten, i skolor och lärda sällskap.

Ett annat sätt att återuppliva intresset för antiken var citatsamlingar, korta citat med ordförklaringar och kommentarer. För att göra det lättare att hitta citaten var de ofta försedda med omfattande register. En av de mest spridda var *Adagia* av Erasmus av Rotterdam. Första upplagan kom 1500 och innehöll drygt åttahundra citat. I den sista upplagan som kom ut under Erasmus levnad hade antalet citat växt till över fyratusen. Det fanns också ordböcker som *Polyanthea* av Nani Mirabelli från 1503 som kom ut i ett fyrtiotal upplagor, där förklaringen av ett ord belystes av citat från bibeln och klassikerna eller från Dante och Petrarca där ordet används. Det är ungefär på samma sätt som Svenska Akademiens Ordbok använder citat från svenska författare för att belägga användningen av ett svenskt ord.

En del av dessa ordvändningar blev populära ordspråk och uttryck, som spred sig över språkgränserna och ända till vårt land. De har blivit en del av vårt språk och vi använder dem utan att tänka på deras ursprung: ”droppen urholkar stenen”, ”inte lyfta ett finger”, ”gråta krokodiltårar”, ”kalla en spade en spade”, ”tidens tand”, ”nöden är uppfinningarnas moder”.

I renässansens målningar, fresker och medaljer ingick ofta symboliska bilder. Det fanns också ett ganska nyvaknat intresse för det antika Egypten och särskilt för de obegripliga hieroglyferna. I Rom fanns flera obelisker med hieroglyfer som förts dit redan under antiken. Vad skulle de symbolisera?

I slutet av fjortonhundratalet började en grekisk handskrift, *Hieroglyphica*, cirkulera bland humanisterna. Texten tillskrevs en egyptier, som levde på fyrahundratalet, Horapollo. Det som fanns bevarat var en ganska kort text, en grekisk översättning av ett koptiskt eller egyptiskt original. Den var inte illustrerad, men 189 hieroglyfer beskrevs i ord och förklarades. Första gången den trycktes ingick den i ett samlingsverk med fabler hos Aldus Manutius i Venedig 1505. 1517 kom den första upplagan på latin, men det dröjde ända till 1551 innan den första illustrerade upplagan kom ut, en fransk översättning. Bilderna var inte egyptiska hieroglyfer utan relativt realistiska kvadratiska bilder som utgick från Horapollos beskrivningar.

I den berömda *Hypnerotomachia Poliphili*, som trycktes av Aldus 1499, finns många hemlighetsfulla, symboliska bilder påverkade av detta intresse för hieroglyferna.

RECEPT PÅ ETT EMBLEM

En fullfjädrad sinnebild består av tre element, en överskrift, en mer eller mindre gåtfull bild och en undertext. Många som skriver om emblemens tre delar använder de latinska termerna inscriptio, pictura och subscriptio.

Överskriften är ofta på latin, även när all annan text var skriven på eller översatt till något nationellt språk som franska, italienska, tyska, engelska eller holländska. Den kan bestå av ett känt citat från någon av de populära citatsamlingarna eller av ett ordspråk som ”Man ska smida medan järnet är varmt”. Den kan också vara ett känt motto som ”Alltid redo!” eller ett nytt som författaren själv har kommit på. Ibland består överskriften av ett enda ord, ett begrepp, som symboliseras av bilden, exempelvis ”Lättja” eller ”Endräkt”.

Bilden är nästan alltid symbolisk. Det gäller också bilder som vid en första anblick verkar avbilda ett träd eller ett djur rätt upp och ner. Det fanns rika källor att ösa ur. Bilden är ofta enkel och slående, avsedd att vara lätt att komma ihåg tillsammans med överskriften. Intresset för hieroglyferna gjorde att många författare av emblemböcker satte värde på mångtydigheten. Det skulle inte vara för lätt att tolka bilden.

Ibland förde man i bilden ihop element som annars var främmande för varandra. Det skulle inte förvåna mig om surrealister som Magritte och Max Ernst har studerat gamla sinnebilder. Ibland finns gud med i form av en hand som sticker fram ur ett moln. Ibland är bilderna ikonologiska, där ett begrepp gestaltas med personer med olika attribut. Ibland visar bilderna vetenskapliga experiment med ljusstrålar eller avancerad teknik som raketer och fickur. I en del nederländska och tyska emblemböcker visar bilderna realistiska interiörer eller gatubilder, där det är situationen som pratar med texten.

Undertexten som följer är en utläggning och förklaring anpassad till syftet med boken. Den är ofta moraliskt eller religiöst färgad. Den kan bestå av en liten vers eller en lång prosatext eller både och. Ofta växer undertextens omfattning med upplagorna. Efter författarens död lade redaktörerna till nya kommentarer, som kunde bli flera sidor långa.

Som ett exempel visar jag emblem 189 ur Alciati, Emblemata, 1618 års upplaga:

Mentem, non formam, plus pollere.

EMBLEMA CLXXIX

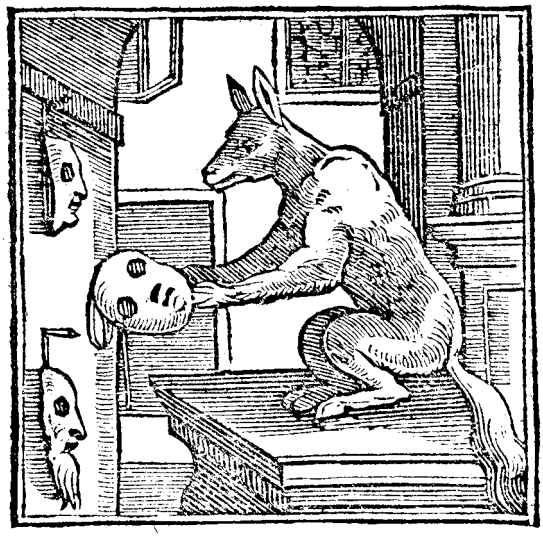

Överskriften kan översättas med ”Skenet är starkare än dess väsen”. Allt är inte vad det ser ut att vara; på svenska brukar vi säga ”Skenet bedrar”. Bilden visar en räv med tomma ansiktsmasker. Symboliken är på ett sätt ganska klar. Samtidigt är den som ofta i de bästa sinnebilderna litet hemlighetsfull och osäker. Tror räven att det är en människa bakom masken? Eller tänker han själv ta på sig masken för att luras och utge sig för att vara människa?

RECEPT PÅ EN EMBLEMBOK

En författare som har skrivit en rad emblem kan sätta samman dem till en bok. Det vanliga är att numrera emblemen och att förse boken med ett eller flera register. Det kan vara ett alfabetiskt register till överskrifterna, men även sakregister till ämnet för emblemet eller till bildinnehållet förekommer, särskilt i senare upplagor.

Sedan måste författaren eller möjligen förläggaren kontakta en tecknare eller gravör som kan utföra de bilder han tänkt sig. Jag känner också till ett fall där det tvärtom är tecknaren och gravören som gått till författaren med en packe bilder och bett honom skriva emblemtexter till dem. Theodor de Bry hade illustrerat en emblembok åt Jean-Jacques Boissard och gett ut den på sitt förlag i Frankfurt am Main 1593. Den blev en succé, så några år senare gick han till Boissard med ett antal bilder, många baserade på bibeln, och bad honom göra emblem på dem. Det blev *Theatrum vitae humanae*, en fin emblembok som kom ut 1596.

Emblemboken är en form, ett sätt att presentera ett innehåll. Den första emblemboken, Alciatis, byggde i stor utsträckning på ordspråk och vad man kan lära sig av dem. Mycket snart kom formen att användas till annat. Det låg naturligtvis nära till hands att teologer, både katolska och protestantiska, skulle använda det populära formatet för att sprida sina teser.

Något helt annat var den naturlära i fyra delar med hundra emblem med olika arter i varje, som publicerades av botanikern och zoologen Joachim Camerarius och hans son Ludwig från 1590 och några år framåt. Första delen beskrev växter, den andra fyrfotadjur, den tredje flygfän, det vill säga fåglar och insekter, och den sista vattendjur och ormar. Camerarius bok kom i nya upplagor ända till 1702.

Också en furstespegel kan göras som emblembok. Det gjorde spanjoren Diego de Saavedra Fajardo med sin bok om konsten att regera, *Idea Principis Christiano-politici*, dedicerad till den spanska kronprinsen. Drygt hundra emblem ingår i boken. Den kom på spanska 1640, italienska 1648, latin 1649 och dessutom på franska, tyska, holländska och engelska i sammanlagt över fyrtio upplagor.

Principio Fabricii skrev en biografi över påven Gregorius XIII, han med den gregorianska kalendern, 1588, tre år efter hans död. Början av den långa titeln lyder *Delle Allusioni, imprese, et emblemi del Sig. Principio Fabricii da Teramo Sopra la vita, opere, et attioni di Gregorio XIII pontefice massimo libri VI*. Biografin är utformad som en emblembok med 231 sinnebilder. Mer än hälften av dem visar drakar i olika situationer. De ser ut som den förmodligen snälla drake Gregorius hade valt till sitt påvevapen.

Det går lätt att hitta fler exempel på den mångsidighet som råder i emblemböckernas värld. Jag ska bara nämna ytterligare en kategori; jag vill kalla dem

metaemblemböcker. Under sextonhundratalet kom det ut flera böcker om emblemkonsten, konsten att göra sinnebilder, av författare som Pierre Le Moyne, Claude-François Ménestrier, Filippo Picinelli och Augustinus Erath. De lade grunden till en teoribildning i ämnet. Oftast innehöll dessa böcker många emblem och var därigenom samtidigt emblemböcker i sin egen rätt.

EMBLEMATIKENS VIDARE VÄRLD

Emblem och symboliska bilder förekom inte bara i emblemböcker. Till frontespiser och graverade titelblad användes ofta symboliska bilder och ibland regelrätta emblem. Detsamma gällde fjäsksidor i början av böckerna med dedikationer till kungliga personer och andra potentater.

Aisopos fabler och andra illustrerade fabelböcker liknar emblemböckerna genom att de inte bara är underhållande utan ofta har en moraliserande tendens. Många bilder är också symboliska. Men formen är tvärtom. Först kommer bilden, sedan berättelsen eller undertexten. Sist kommer sensmoralen, moralkakan, motsvarigheten till emblemets överskrift, om den alls skrivs ut och inte bara är implicit i berättelsen. Fabelns överskrift är vanligen bara en enkel rubrik.

Idag använder vi ordet emblem mycket brett och kan kalla alla möjliga märken som markerar någon tillhörighet för emblem eller kanske symbol för detta. Femtonhundratalets terminologi var mer precis. Då var det många som ville ha sitt eget märke, en symbolisk bild, tillsammans med ett valspråk. Det kallades *impresa*. Det var som ett emblem med överskrift och bild men utan undertext. Paolo Giovio liknar i sin *Dialogo dell'imprese militari et amorose* relationen mellan överskrift och bild med förhållandet mellan själ och kropp.

Låt mig ta ett exempel. Ni som läser detta är nog bekanta med de boktryckar- och förläggarmärken som utformades som imprese under den här tiden och århundradet därefter, ofta en symbolisk bild med ett motto på en bandslinga. De är en signal och inte primärt till för begrundan. Därför kräver de ingen förklaring eller undertext. Men skulle någon fundera närmare på ett märke är det ingen nackdel om bilden eller mottot eller båda är litet svårtydda och intresseväckande.

Det här behovet lever vidare än idag, Säg mig det företag, den institution och den förening som inte har ett varumärke eller en logga och kanske en slogan därtill!

I SVERIGE

Några rännilar av den stora floden av emblemböcker må ha importerats till vårt land. Men någon rik produktion av emblemböcker blev det inte i Sverige.

Den första skrevs av Shering Rosenhane den äldre och var en furstespegel dedicerad till den unga drottning Kristina 1645. Hon hade blivit myndig och regerande drottning på sin 18-årsdag den 18 december året innan. Boken hette *Hortus Regius*, dvs den kungliga trädgården, och innehöll arton emblem och några stora stamträd. Handskriften finns på Kungliga biblioteket, som lagt ut en fritt tillgänglig digital kopia på nätet. Boken kom aldrig i tryck i sin samtid.

Den enda tryckta svenska emblembok jag känner till kom inte ut förrän 1758, mot slutet av emblemböckernas epok. Den heter *Sinnebildskonsten med en Samling af Sinnebilder och deras Uttydning*, och är skriven av Abraham Sahlstedt. Det är vad jag kallar en metaemblembok med kapitelrubriker som Om sinnebilder i gemen, Om figuren i deviser, Om emblemer och Om symboler eller tänkespråk. Som framgår av titeln är det samtidigt en sann emblembok. Samlingen av sinnebilder innehåller 128 små emblembilder fördelade på 32 planscher. Undertexten är tryckt för sig.

I övrigt får man bege sig till slott, palats och kyrkor och titta upp i taken och på väggarna för att hitta emblembilder. I Rogslösa kyrka på östgötaslätten nära Omberg, som jag är väl bekant med, finns ett tjugotal sinnebilder med överskrifter målade på läktarnas utsidor. Och det går att hitta enstaka emblembilder och en hel del symboliska bilder från emblemböckernas tid i svenska tryck, särskilt i de stora påkostade praktböckerna.

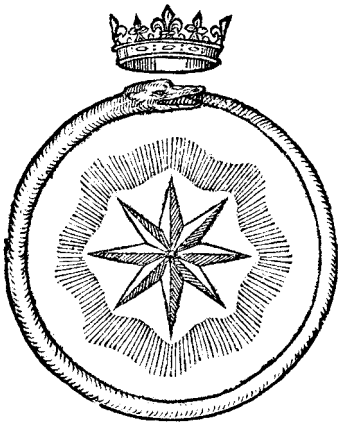

CATALOGUE

1. **ALCIATI, Andrea.** ***Emblemata*** *v.cl. Andreae Alciati cum imaginibus plerisque restitutis ad mentem auctoris. Adiecta compendiosa explicatione Claudii Minois Diuionensis et notuis extemporarijs Laurentij Pignorij Patauini.* Padua, apud Pet. Paulum Tozzium, 1618. 8vo. Engr. title page,+ 45,+ (blank),+ 283 pp. With 211 woodcuts. The title page with repair, richly annotated with contemporary ink in the margins in the first half and with ink spotting, slight stains. The last leaf with repair and loss of letter. Later green simple paper binding, ink on the edges. From the library of Olle Cederlöf, with his signature dated 1959. 4 500:–

Landwehr, Romanic Emblems Books, 98. Praz p. 248ff. for other editions. One of many later editions of Andrea Alciati (1492–1550), the most well known of the emblematic authors and considered the father of emblem literature. After its first printed edition (1531), the *Emblematum liber* enjoyed an enormous success and long-lasting popularity. In the following centuries, Alciati's work, enriched, translated, and commented many times, appeared in a great number of different editions – more than 170 by the end of the seventeenth century. This version was edited by Laurentius Pignorios (1571–1631) and contains a short biography of Alciati by Claudius Mignault. With 211 emblems with woodcuts described and with commentaries by Mignault and Pignorius. The woodcuts are after former Plantin editions.

2. **CAMERARIUS, Joachim.** ***Symbolorum et emblematum*** *centuriae quatuor quarum prima stirpium secunda quadrupedium tertia volatilium & insectium quarta aqvuatilium & reptilium rariores proprietates historias ac sententias memorabiles non paucas breviter exponit.* Mainz, sumpt. Ludovici Bourgeat, typ Christophori Kûchleri, 1668. Small 8vo. Engr. extra title,+ (6),+ 201,+ (blank),+ 204,+ 204,+ 201 pp. With 400 engravings in text, and an engraved coat of arms in the dedication. Slight foxing and spotting. Early 19th century red half calf, gilt spine and red marbled boards, blue edges. Tear at top front hinge. From the library of Olle Cederlöf. 15 000:–

VD17 14:627301F. Landwehr, German emblem Books, 169. Praz p. 295. This is a later collective edition of Camerarius' popular emblematic works, with the emblems divided into four thematic sequences taken from zoology and botany with 100 emblems each; 1: botanical, 2: mammals, 3: birds and insects, 4: aquatic animals and reptiles. It was first published in four series in folio between 1590–1604, the fourth posthumously under the supervision of his son, Ludwig Camerarius. The first collective edition was published in 1605 and reprinted 1654, 1661 and here 1668. A German edition was published in 1671 *Wahl-Spruche undt Sinnen Bilder.*

Each emblem is printed in circular form, with the plants or the animals set against landscape backgrounds, with mottoes, Latin distichs and commentaries in prose and verse. The quotations are mainly from Clemens of Alexandria and Horapollo. On emblem II:54 we find "Järven", "animal quoddam in Suecia…" with the text "Qui plenas lautasque dapes sectatur & ambit/ Hunc similem brutis, vel superare reor".

Joachim Camerarius (1534–98), the son of the German humanist with the same name, was a practicing physician and botanist, and he served as dean of the medical college at Nuremburg until his death. "Hans emblemsamling blev en mycket populär lärobok i naturkunnighet" (Nordqvist, *Berömda boktryckare* III, p. 197.)

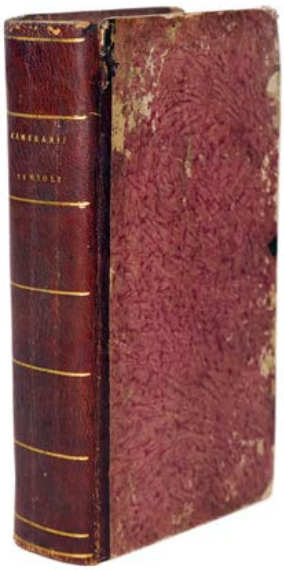

3. **CARTARI, Vincenzo.** ***Le imagini dei Dei de gli antichi****, nelle qvali si contengono gl'idoli, riti, ceremonie, & altre cose appartenenti alla religione de gli antichi, raccolte dal sig. Vincenzo Cartari, con la loro espositione, & con bellissime & accomodate figure novamente ristampate.* Lyon, apresso Bartholomeo Honorati, 1581. 8vo. (53),+ (3, blanks),+ 474,+ (2 blanks) pp. With 88 full-page woodcuts. Some spotting, stain in lower margin, the title page and leaf 2–4 and page 209–210 with paper repair and reinforcement, and ink spot p. 187. Nice but worn contemporary soft vellum, spine with oxidized gilt bands and fleurons in compartments, with ink title and year, boards with gilt frame and almost erased middle flureons. From the library of Olle Cederlöf. 9 500:–

USTC 130097 with two blank leaves at the end. Adams, A Bibliography of French Emblem Books F140. Baudrier IV, p. 140. Praz 298 for explaning why *Le imagini dei Dei de gli antichi* is not an emblematic work: "… it may be loosely described as an iconology". The authors of *A Bibliography of French Emblem Books of the Sixteenth and Seventeenth Centuries* also admit that the text is not "…specifically emblematic, but deals discursively with the iconography of the ancient gods, with numerous full-page woodcut illustrations."

Le Imagine degli Dei de gli antichi… was first published without illustrations in Venice 1556. The first illustrated edition, with engravings by Bolognino Zaltieri, was published by Giordani Ziletti in Venice 1571. These illustrations are here made into wood-cuts and were used both in this italian and in the French edition of the same year, as well as in later editions. Vincento Cartari was an Italian poet and author from Reggio. His work on the ancient Gods and rites was hugely successful and was published in several editions, at least 12 in Italian, and translations. It was intended as a source book for artists and designed to give painters appropriate models of the gods and goddesses of antiquity.

4. **CONTI, Natale.** ***Natalis Comitis mythologiae****, sive explicationum fabularum libri decem. In quibus omnia prope naturalis & moralis philosohie dogmata sub antiquorum fabulis contenta fuisse demonstrantur.* Venice, (Segno della Fontana), 1568. 4to. 340 ll. Last leaf with woodcut device. Minor stain in margins and some spotting. Late 19th century vellum, spine with raised bands and with red and gilt label. Owner's signature of Olle Cederlöf 1959. 9 500:–

CNCE 13165. This edition not in Adams. Second edition of Natale Conti's famous allegorical interpretations of the ancient Greek and Roman myths, with a printed dedication to the French king Charles IX. It is a reprint of the first edition, published in Venice 1567. A third, enlarged edition, was published in 1581. Later editions from the 17th century are often illustrated.

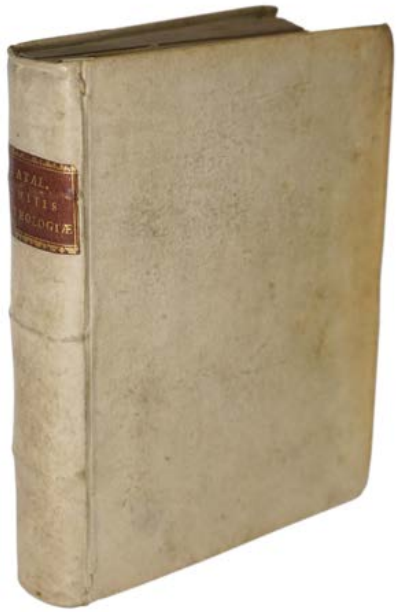

NATALIS COMITIS
MYTHOLOGIAE,
SIVE EXPLICATIONVM FABVLARVM
LIBRI DECEM.
IN QVIBVS OMNIA PROPE
Naturalis & Moralis philosophiæ dogmata sub antiquorum fabulis contecta fuisse
Demonstratur.
CVM LOCVPLETISSIMIS INDICIBVS
eorum scriptorum, qui in his libris citantur, rerumque notabilium, & multorum nominum
ad fabulas pertinentium
explicationibus.
QVVE NON TANTVM HVMANARVM,
sed etiam sacrarum literarum & Philosophiæ studiosis
perutile, ac perpetuo necessarium.
CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS
MD LXVIII.

Conti's *Mythologiae* became a standard source for classical mythology in the later Renaissance, and by the end of the 17th century his name was almost synonymous with "mythology". It's not an emblematic work but can be classified as a work on allegory. Conti believed that the old myths, as told by the ancient poets were to be understood as allegory, and he was convinced that the lost philosophy of Classical Antiquity could be recovered through understanding these allegories. "The most apocryphical and outlandish versions of classical and pseudo-classical tales are here displayed and commented upon as the ultimate esoteric wisdom". (Gombrich, The Subject of Poussin's Orion in *Symbolic Images: Studies in the art of the Renaissance II* (1972), p. 120.) Natale Conti or Natalis Comes (1520–82), born in Milan but active all his life in Venice, was a humanist, historian and a poet.

5. **FREDRO, Andrzej Maksymilian.** ***Scriptorum seu togae et belli notationum selecta. Accesserunt peristromata regum symbolis expressa.*** Frankfurt, typis Joh. Dietrich Fridgenii, 1685. 12mo. Engr. extra title,+ (12),+ 413 pp.+ 20 engr. plates. One plate cut in upper margin with loss of text, a few minor holes in margin. Contemporary vellum, spine with handwritten title, blue edges, minor worm holes in the inner hinges. Old owner's signature on the engraved title page. The spine and front paste down with traces of labels. 12 000:–

VD17 23:678594U (1 copy). Landwehr, German Emblem Books, 294. Praz p. 341. Second edition published by Georg Erhart Martius, with the same illustrations as in the first, which was printed in Danzig in 1660. It contains 20 "peristroma", that is exclusive tapestries or quilts, in this case with emblematic symbols for the royals, each with a picture and a device within borders, "… very likely after emblems in Saavedras book" (Landwehr). Some of the engravings are signed A. Clouthier F.

Andrzey Maksymilian Fredro (1620–79) was a Polish nobleman and author. He mostly wrote on political and military matters and is sometimes called "The Polish Tacitus". Today he is mostly remembered for his Polish proverbs, *Przylowia mów potoczych*, published in 1658.

6. **GIOVIO, Paolo.** ***Gli elogi vite brevemente scritte d'huomini illustri di guerra**, antichi et moderni, di mons. Paolo Giovio Vescovo di Nocera; onde s'ha non meno utile & piena, che necessaria & vera cognitione d'infinite historie non vedute altrove: tradotte per m. Ludovico Domenichi.* Pescia/Florence, Lorenzo Torrentino, 1554. 8vo. (7),+ (blank),+ 439 pp. Irregular pagination. Title within woodcut border, fine woodcut initials. Title page with paper repair in lower margin and top, with partly erased signature, spotting and minor stains, a larger spot pp. 95–96. Slightly worn near contemporary full calf, spine with raised bands and gilt label, red dotted edges, minor wormholes at spine. Fine copy. 9 500:–

OCLC 3030860. First Italian edition, translated by M. Lodovico Domenichi. The Latin original *Elogia virorum bellica virtute illustrium veris imaginibus supposita* was published in 1551. It contains biographies of famous military leaders and condottieri from antiquity to modern time, Alexander the Great, Attila, Soliman, Saladin, Charles V, Cosimo de Medici etc. The first illustrated edition appeared in 1559. Here each biography is followed by short verses on the virtues of the illustrious man, a kind of "imprese". Paolo Giovio (1483–1552) also wrote the famous emblematic work *Dialogo dell'imprese militari et amorose* (1555), an "Imprese" where the picture and a device were made to fit historical persons actions in love and war. Ludovico Domenichi (1515–64) was also the author of an "Imprese" which often was published together with Giovio's.

7. **GIOVIO, Paolo.** ***Dialogo del l'imprese militari et amorose** di monsignor Giouio Vescouo de Nocera; et del S. Gabriel Symeoni Fiorentino. Con un ragionamento di m. Lodouico Domenichim nel medesimo soggetto. Con la tauola.* Lyon, appresso Guglielmo Rouillio, 1574. 8vo. 280,+ (14) pp. With 138 woodcuts, including a portrait of Giovio on page two. The titlepage with paper repair in lower margin, spotting

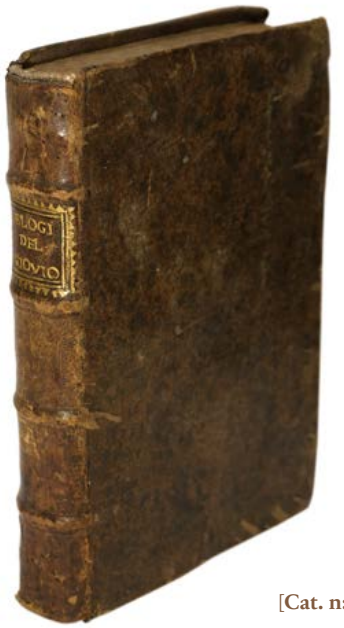

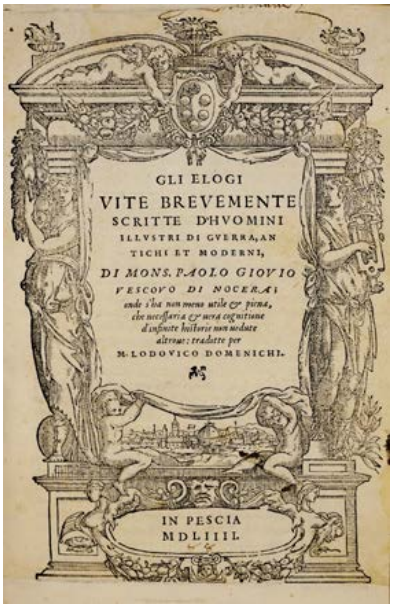

GLI ELOGI
VITE BREVEMENTE
SCRITTE D'HVOMINI
ILLVSTRI DI GVERRA, AN
TICHI ET MODERNI,
DI MONS. PAOLO GIOVIO
VESCOVO DI NOCERA;
onde s'ha non meno utile & piena,
che necessaria & vera cognitione
d'infinite historie non vedute
altrove: tradotte per
M. LODOVICO DOMENICHI.

IN PESCIA
MDLIIII.

[Cat. n:o 6]

[Cat. n:o 7]

and stains throughout, the first 30 pages with heavy spotting and from p. 213 to the end heavy stain in upper inner margin. Modern 19th century vellum. An owner's signature in ink at the lower margin on page 72, dated 1621, repeated on page 75, 85 etc. From the library of Olle Cederlöf. 11 000:–

OCLC 743165940. Landwehr, Romanic Emblems Books, 345. Praz p. 353. Baudrier IX, p. 348f. The first Italian edition with the collected works of Giovio, Simeoni and Domenichi appearing together. Gabriele Simeoni's "Le Imprese heroiche et morali" starts on p. 168 and Domenichi's "Ragionamenti" on p. 216. A French collected edition was published in 1561. *The Dialogo dell imprese* by Paolo Giovio (1483–1552) was first published in Rome in 1555 and was quickly reprinted in several editions. *Le Imprese heroiche et morali* by Gabriele Simeoni (1509–75) and *Ragionamento* by Ludovico Domenichi (1515–64) were both first separately published in 1559.

8. **GIRALDI, Giglio Gregorio.** ***De deis gentium varia & multiplex historia****, libris sive syntagmatibus XVII comprehensa: in qua simul de eorum imaginibus & cognominibus agitur, plurimaq; etiam hactenus multis ignota explicantur, & pleraque clarius tractantur: Lillio Gregorio Gyraldo Ferrariense auctore. Accessit locorum complurium in prima editione vel praetermissorum, vel brevius descriptorum, auctarium ac plenior tractatio, totiusq. adeo operis recognitio postrema, eodem auctore. Omnium praeterea quae toto opere contenentum nominum ac rerum locuoletes index*. Basel, per Ioannem Oporinum [ex officina Jakob Kündig (Parcus)], 1560. Folio. 31,+ (5),+ 536,+ (26) pp. Contemporary blind stamped pig skin binding over wooden boards, spine with raised bands, rubbed boards with middle panels depicting Justitia on the front board and probably Lucretia on the rear, rolls with fleurons surrounded with the heads of "TUR" and "HEI". Minor worm holes and tears. From the library of Olle Cederlöf. 22 000:–

VD16 G 2104. USTC 629426. Adams G719. Second edition, posthumously edited by Lorenzo Frizzolio with 31 extra pages with additions and corrections. The first edition was published in 1548. Not an emblem book but an important treatise on mythology. Giraldi analyzes the etymology of gods and heroes and try to make a synthesis of the myths in the Hebrew scriptures and the Egyptian hieroglyphics to sources like Isidore from Seville, Lattanzio, Cappella and classical authors. According to *Biographie Universelle*, "Giraldi is the first who has treated properly the subject of Classical Mythology, so difficult on account of its extent and complexity".

Giglio Gregorio Giraldi or Lilius Gregorius Gyraldus (1479–1552) was an Italian scholar and poet, born at Ferrara. He distinguished himself early by his talents and acquirements and enjoyed the favour of the Mirandola family. Around 1514 he moved to Rome, where he, under the protection of Clement VII, held the office of apostolic prothonotary. He lost all his property in the Sack of Rome (1527) and returned in poverty to the Mirandolas, whence again he was driven by troubles after the assassination of the reigning prince in 1533. The rest of his life was one long struggle with ill-health, poverty and neglect. He is alluded to with sorrowful regret by Montaigne in one of his Essais (i. 35) as having ended his days in utter destitution. In his *Calendarium Romanum et Graecum* he contributed to the reform of the calendar which was brought forward by Pope Gregory XIII.

[Cat. n:o 8]

Des
Allerheiligst- und Allerheilsamsten
Leidens und Sterbens
Jesu Christi
Zwölf andächtige
Betrachtungen:
Durch
Dessen innigste Liebhaberin und eifrigste Verehrerin
Catharina Regina / Frau von Greiffenberg / Freyherrin auf Seisenegg /
Zu Vermehrung der Ehre GOttes und Erweckung wahrer Andacht /
mit XII. Sinnbild / Kupfern verfasset und ausgefertigt.
Nürnberg.
Verlegts Johann Hofmann / Kunsthändler.
Druckts Johann-Philipp Miltenberger /
Im 1672. Christ-Jahr.

[Cat. n:o 9]

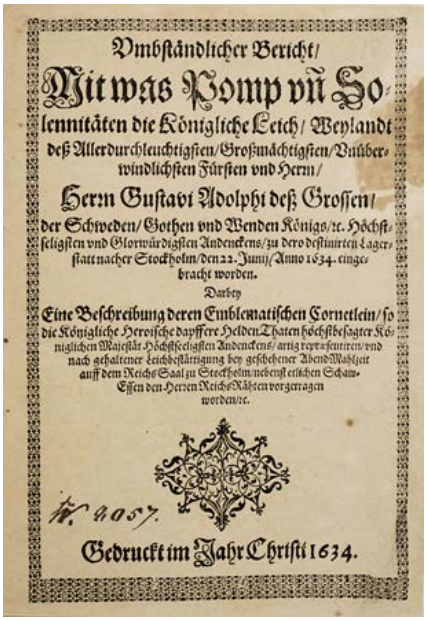
Umbständlicher Bericht /
Mit was Pomp vñ Solennitäten die Königliche Leich / Weylandt deß Allerdurchleuchtigsten / Großmächtigsten / Unüberwindlichsten Fürsten vnd Herrn /
Herrn Gustavi Adolphi deß Grossen /
der Schweden / Gothen vnd Wenden Königs / rc. Höchstseligsten vnd Glorwürdigsten Andenckens / zu dero destinirten Lagerstatt nacher Stockholm / den 22. Junij / Anno 1634. eingebracht worden.
Darbey
Eine Beschreibung deren Emblematischen Cornetlein / so die Königliche Heroische dapffere Helden-Thaten höchstbesagter Königlichen Majestät Höchstseligsten Andenckens / artig repræsentiren / vnd nach gehaltener Leichbestättigung bey geschehener Abend-Mahlzeit auff dem Reichs-Saal zu Stockholm / neben etlichen Schau-Essen den Herren Reichs-Räthen vorgetragen worden / rc.
Gedruckt im Jahr Christi 1634.

[Cat. n:o 10]

9. GRIFFENBERG, Catharina Regina von. *Des allerheiligst- und allerheilsamsten Leidens und Sterbens Jesu Christi Zwölf andächtige Betrachtungen: Durch dessen innigste Liebhaberin und eifrigste Verehrerin Catharina Regina, Frau von Greiffenberg, Freyherrin auf Seisenegg, Zu Vermehrung der Ehre Gottes und Erweckung wahrer Andacht, mit XII. Sinnbild-Kupfern verfasset und ausgefertigt.* Nürnberg, verlegts Johann Hofmann, drukts Johann-Philipp Miltenberger, 1672. 12mo. (22),+ 1030 pp.+ 12 engr. plates. Lacks the engr. frontespiece. Contemporary vellum, spine with handwritten title in ink. Ink annotation of Märta Oxenstierna on verso of title page, "Denna bok har iag kiöpt i Ståkholm 1693 Märta Oxenstierna", the title with ink signature Gaddelius. Front paste down with owner's signatures of Olof Bergklint, dated Stockholm 1757, and Eric Hansson Thunman, dated 1759 together with a device on the same initials "Elohim Habeo Tutorem", and a device dated 1725 "Pietas Animum Gubernat" from Ps. 73:25. From the library of Ericsberg. Fine copy with a fine provenace but without the frontespiece.

22 000:–

VD17 12:658883Q. Dünnhaupt (1980) I, p. 687. Not in Landwehr. Not in Praz. First edition of Catharina Regina von Greiffenbergs *Zwölf andächtige Betrachtungen*, a second was published in 1683. There is one emblematic plate to each chapter. Each of the plates has a picture and a device and are engraved by Ca. Nico. Schurts. Catharina Regina von Greiffenberg (1633–1694), "der bedeutendsten deutschen Dichterin der Barockzeit" (Dünnhaupt), was born in Austria but after 1677 lived in Nürnberg. Fine old Swedish provenances. Probably from Märta Sofia Oxenstierna af Croneborg (1645–98), and later from the Swedish poet Olof Bergklint (1733–1805).

10. [Gustav II Adolf.] ***Umbständlicher Bericht**, mit was Pomp und Solennitäten die königliche Leich, weylandt deß allerdurchleuchtigsten, großmächtigsten, unüberwindlichsten Fürsten und Herrn, Herrn Gustavi Adolphi deß Grossen, der Schweden, Gothen und Wenden Königs, &c. höchstseligsten und glorwürdigsten andenckens, zu dero destinirten Lagerstatt nacher Stockholm, den 22. Junii, Anno 1634. eingebracht worden. Darbey eine Beschreibung deren emblematischen Cornetlein, so die königliche heroische dapffere Helden Thaten höchstbesagter königlichen Majestät höchstseeligsten andenckens, artig repræsentiren, und nach gehaltener Leichbestättigung bey geschehener AbendMahlzeit auff dem ReichsSaal zu Stockholm, nebenst etlichen Schaw-Essen den Herren ReichsRähten vorgetragen worden, &c.* No place, 1634. 4to. (8) pp. Title printed within frame. Stain on the first two leaves and ink annotion on the title page. Disbound, in later paper wrapper with handwritten label. From the library of Ericsberg. 5 000:–

VD17 39:123778Y (1 library). Warmholtz 8057. An anonymous pamphlet about the funeral of the Swedish king Gustav II Adolf (Gustavus Adolphus) in Stockholm 21–22 March 1634. Its main content is the description of the 19 emblematic decorations, served as "showbread" during the funeral feast at the castle. They were symbolising the deeds and virtues of the hero king, and each is described here with a short description of the picture followed by a two line poem. Number XV is the classic fable of the Pelican with her children, that she feeds with her own blood; "Gleich wie ein Pellican hastu Heldt uns erquickt/ Da wird vons Feindes Mordt gantz und gar warn erstickt".

11. HORAPOLLO. *ΩΡΟΥ ΑΓΟΛΛΩΝΟΣ ΝΕΙΛΩΟΥ. Hori Apollinis selecta hieroglyphica.* Rome, apud Carolum Vulliettum, 1606. 16mo. 272 pp. With 184 woodcuts. Minor stains and spots. Paper repair p. 109, some ink on p. 177 and a larger spot p. 237. 20th century vellum, spine with title finely written in ink. From the library of Olle Cederlöf. 8 000:–

OCLC 258715111. Landwehr, Romanic Emblem Books, 392. Praz p. 374. Greek and Latin parallel text. A later edition of this influential text on hieroglyphs from (supposedly) the 5th century. The text, in a Greek translation, was found by Christophoro Buondelmonti from Florence in 1419 and it consists of two books, containing a total of 189 explanations of what the learned world believed was Egyptian hieroglyphs. At the end is the short text on Horapollo by the Byzantine polyhistor Suida. The first edition of the Greek text was printed by Aldus in 1505 and the first with the Latin translation by Trebatius was published in Augsburg in 1515. It was shortly reprinted several times, and translations to Italian, French and German

Hieroglyphica. 189

58. Quomodo hominem qui igne vratur.

Hominem qui igne comburatur dum significant, Salamandrom pingunt. Haec enim vtroque capite interimit

were published during the 16th century. In 1596 Zannetti in Rome published *Selecta ex Hori Apollinis* which was reprinted in 1599 and here again in 1606 with small, rather cheap but charming wood cuts.

"Emblems originate as a humanistic attempt to give a modern equivalent of the hieroglyphs as they were wrongly interpreted on the strength of the accounts given by Pliny, Tacitus, Plutharch, Apuleius, Clemens Alexandrinus, Plotinus, etc. [...] The fashion for hieroglyphs among the humanists was started by the 'Hieroglyphica' (of the enigmatic character) by Horapollo or Horus (Orus) Apollo, an author supposedly Egyptian (he calls himself Nilous) of the IV or II century A.D., not better identified, and perhaps fictitious: neither has the Greek translator Philippus been identified." (Praz p. 23).

12. Königsmarck. **TORQUATUS a FRANGIPANI, Alexander Julius.** ***Panegyricus aeternaturae*** *gloriae invictissimo semper hostium triumphatori fortunatissimo sagotogas suorum asirtori pio forti felici Joanne Christophoro Königsmarchio gottico Hannibali victoriae Herculi virtutum Atlanti,* [...]. (Amsterdam?, 1663). Folio. Engr. extra title, + engr. calligraphic title,+ engr. dedication,+ (6),+ 67,+ (blank),+ (39) pp. The last section with a full page engr. extra title and 12 engr. illustrations in the text. The four large folding plates, the portrait and a dedication leaf are missing. With heavy dampstain throughout but worst in the beginning and at the end. Both title pages with paper repair, the last leaf with repair and slight loss of text. Marbled paper binding from mid 19th century. From the library of Ericsberg, with the book plate of Carl Jedvard Bonde. 6 000:–

VD17 1:649553E. Warmholtz 7357. Defect, but with the emblematic part. No imprint, but a laudatory poem to Torquatus at the end is addressed "Ad Amstelam, Ipsis Sextilis Idibus MDCLXIII". The first title is engraved by I. de Vischer after Torquatus. This panegyric to Hans Christoffer von Königsmarck consists of two parts. First come the actual panegyrical texts, with Joan Leon Blasius' "Lachrymae regales", the large "Gottici Hannibalis", "Arcus trumphalis virtutis" and "mausolaeum sepulchrale" followed by the separate "Gnomoglyphica, ex gentiliis insignibus illmi. herois Johan. Christ. Königsmarchi deducta, atq. versibus et aphorismus politicis illustrata. Auth: A.J.F.T.L.B.J.N.". It consists of (26) pp. with a separate title leaf engraved by Jan de Visscher after Torquatus and 12 emblematic illustrations together with latin devices, verses and explanations. All to the glory of Hans Christoffer von Königsmarck (1653), Swedish commander in the Thirty Years' War.

The lacking plates are a double-page folded plate of a mausoleum, two triumphal arches and a procession.

GNOME NONA

Æternitatis & Exempli.

EXemplis *ſerpit probitas; in imagine vultus.*
Dum datur emeritos cernere poſſe Patrum.
Picta ſuos facies exornat amica penates,
Quæ nullo Martis fulmine fracta micat.
Geſta Ducis ſi picta addas, perfecta tabella;
Et Patris *exemplum belligerantis erit.*
Æternum venerare Nepos. Tibi pingitur Author:
Ut videat ſimiles diſſimileſve ſibi.

[Cat. no 12]

13. **PARADIN, Claude || SYMEONIS, Gabriel** (Ed.) *Symbola heroica M. Claudii Paradini, Belliiocensis canonici, et D. Gabrielis Symeonis. Multo, quàm antea, fideliùs de Gallica lingua in latinam, conversa.* Antwerp, ex officina Christophori Plantinis, 1583. 16mo. 319 pp. With 217 woodcuts in text. The title page with large paper repair, with slight loss of letter, stain pp. 2–12. Later 20th century vellum, title in ink on top edge. From the library of Olle Cederlöf. 8 000:–

USTC 401954. Landwehr, Emblem and Fable Books printed in the Low Countries, 605. Praz p. 445. Fourth edition of the latin translation of the collective heroic devices of Claude Paradin and Gabriele Simeoni. With a poem from Plantin to the translator Johannes Gubernatoris on the last leaf. The French original of Paradin's *Devises heroiques* was published by Tournes in Lyon in 1551 and Simeoni's Italian original *Le imprese heroiche* also in Lyon in 1559 with a French edition published simultanously. The first collective edition was published in 1561 and the first Latin in 1562. Compared to the French edition the Latin edition, in the translation of Johannes Gubernator, contains (here from p. 271) an appendix with Gabriele Symeoni's *Emblemata*, which means an addition of 37 more emblems. Simeoni's heroic devices were also published together with Giovio and Domenichi. The woodcuts of the 16mo Plantin editions are close copies of the Lyon blocks which have been attributed to Bernard Salomon (Petit Bernard).

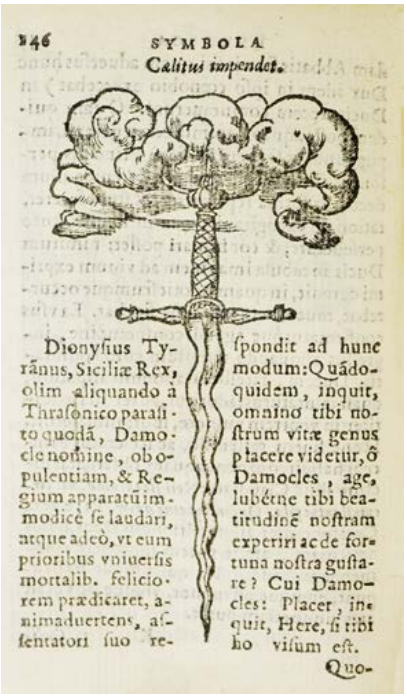

14. **RIPA, Cesare.** ***Iconologia de Cesare Ripa Perugino.*** *Divisa in tre libri ne i quali si esprimono varie imagini di virtù, vitii, affeti, passioni humane, arti, discipline, homori, elementi, corpi celesti, prouicie d'Italia, fiume, & altre materie infinite utili ad ogni stato di persone. Ampliata dal sig. cal. Gio. Zaratino Castellani Romano in questa ultima editione di imagini, & discorse, con indice copiosi, & ricorretta.* Venice, presso Cristoforo Tomasini, 1645. 4to. (68),+ 685 pp. With 354 charming woodcuts in the text. Small stain in lower margin in the beginning, page 339–340 with tear and loss of text in lower corner replaced by handwritten text, ink spots p. 560, browning on pp. 133–140, 225–228, 237–240, 337–574, 659–666. Near contemporary vellum, the spine with raised bands and handwritten title, the boards with vellum pasted over original paper, some tear and repair, lower edge with handwritten title. The title page with the shelf mark "B6" in ink. From the library of Olle Cederlöf. 25 000:–

OCLC 49331462. Landwehr, Romanic Emblem books, 629. Praz 473 note. Text in double columns. Nice copy of this reprint of one of the most influential books on allegory. It was first published in Rome in 1593 and 1603 and then reprinted and expanded in many editions until the monumental Perugia edition in five volumes 1764–67. It became a standard reference work for the representation of allergories, providing examples on how to represent abstract

ideas in visual terms. This is a reprint of the Padua edition from 1630, with woodcuts from the 1618-edition. All the Italian editions of Ripa after 1625 are enriched with extra personifications by Giovanni Zaratino Castellani.

Not much is known about Ripa. He was born in Perugia around 1560 and went to Rome as a young man to work for the cardinal family Salviati. It seems that he started as a cook but he eventually became Majordomo or chief butler in the cardinal's household. In his spare time he worked on his *Iconologia*, which when published immediatly made him famous. He continued to work on new editions for the rest of his life, and he is supposed to have died in around 1623.

15. **RUSCELLI, Girolamo.** ***Le imprese illustri del S. Ieronimo Ruscelli.*** *Aggiuntovi nouvam il qvarto libro da Vincenzo Ruscelli da Viterbo. Al serenissimo principe Guglielmo Gonzaga Duca de Mantova et Moferato.* Venice, apressa Francesco de Franceschi Senesi, 1583–84. 4to. Engr. title,+ (26),+ 496,+ 8,+ 82 pp. The pages 107–110 and 195–198 consist of two folding engraved plates with texts on the back. With 148 full- or half page engravings in the pagination, including the three extra title pages. The first engr. title page with paper repair and spotting, worm holes in margins through pp. 128–150, 311–312 with tear and the last 20 leaves with stain. Later 19th century half vellum, spine with hand written title, marbled paper boards, stain on spine. The second A1 leaf in the fourth part, with a full page device, is misbound after the title page to part four. From the library of Olle Cederlöf. 20 000 :–

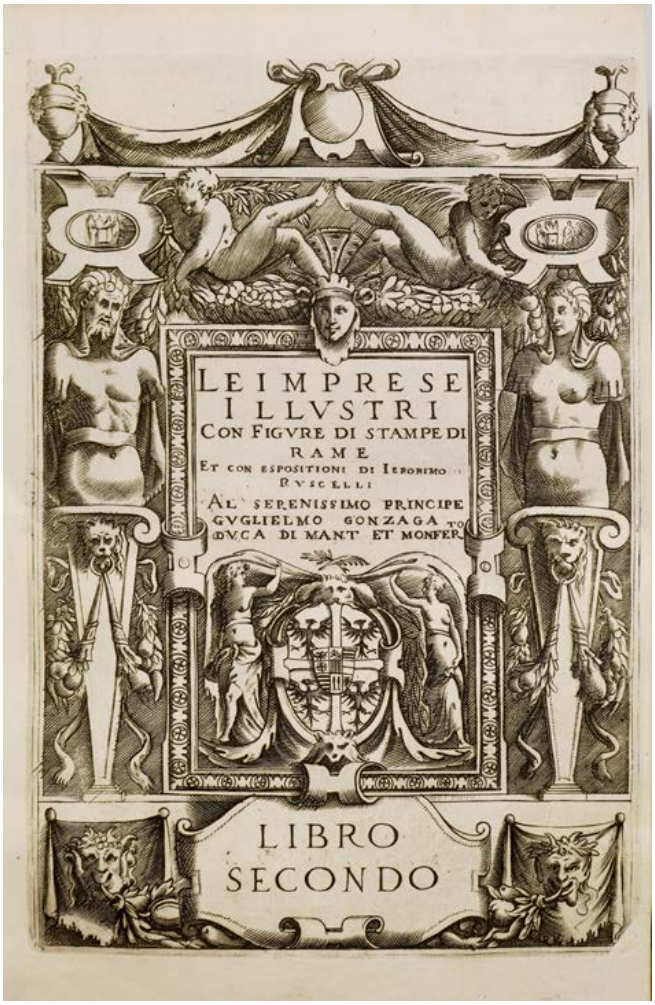

CONSALVO
PEREZ, PRIMO
SECRETARIO DEL RE CATOLICO
FILIPPO IL

GIOVAN
MATTEO BEMBO

CNCE 77379. Landwehr, Romanic Emblem Books, 650. Praz p. 482. Vinet 848. This is the fourth edition, which is the first that contains a fourth part, which was edited by Girolamos' brother Vincenzo Ruscelli. The first edition, in three parts, was published in Venice in 1566 and reprinted in 1580. The number of plates in the present edition are for the three first parts almost identical to the 1580-edition. There is is a new first title page for this edition, engraved by Giacomo Francho, some new devices and "the impresssions of the plates are much clearer than in the preceeding edition…". The fourth book which was added by Vincenzo Ruscelli to this edition have the imprint 1583. Girolamo Ruscelli (1518–66) was a mathematician and cartographer in Venice but he was also an alchemist, writing under the pseudonym of Alessio Piemontese. His "Imprese illustri" also contributed to the theoretical debate on the impresa. He wrote a smaller treatise on imprese "Discorso" which was published in 1556 in one of the many editions of Paolo Giovio's *Dialogue*.

16. **SAAVEDRA FAJARDO, Diego de.** ***Sin-spreuken van staet.*** [=Engr. title.] [Amsterdam, 1662 or 1663.] 8vo. Engr. title,+ (14),+ 372, 375–1001,+ (9) pp. With 101 engraved emblems in the text. Lacks the printed title page and the first dedication leaf, stain and spotting throughout. Later 19th century half vellum, spine with red label. From the library of Christian Hammer, with bookplate. 4 500:–

OCLC 68849858. Landwehr, Emblem and Fable Books printed in the Low Countries, 705. Praz 484. Lacks the printed title page. The copper plate devices are after J. Sadeler. First (or second) Dutch edition, *Christelyke staets-vorst in hondert sin-spreuken afgebeeld*, of *Idea de un principe politico Christiano representada en cien empresas*. The second Dutch edition is a titel-auflage! The Spanish original was published in 1640. This work with emblematic symbols, "Hundred short essays about the education of a prince", was written by the Spanish diplomat and man of letters Diego de Saavedra Fajardo (1584–1648) primarily for the Spanish infante,

Baltasar, son of King Philip IV. It was a huge success and passed through a number of editions and was translated into several languages, the first latin edition was published in 1649. Praz calls it "the most remarkable treatise of political devices for the use of a new prince". He gives the date 1662 for the dutch edition.

V
QUE SOL VOS UMBRA REGIT
EVO AURA
17. Le Soleil est mon guide, et mon ombre est le votre.
18. Ou le vent me tournera
MON UNO ICTU
MATURA ET ARTE
19. Un coup ne suffit pas.
20. Par la nature et par l'art.
VI
LAGOM BAET
NON SUFFICIT UNA
21. Il ne faut rien de trop. Ne quid nimis.
22. Une aile ne suffit pas
FI TANGAR
NOCTIN OVEMUR ET DIST INGUIMUR
23. Pour peu que l'on me touche.
24. C'est nous eteindre que de nous separer.

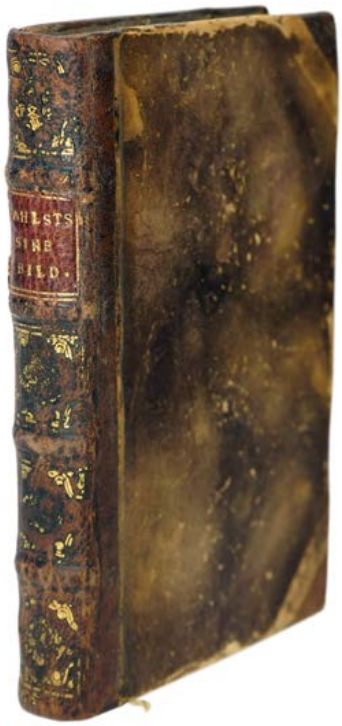
AHLSTS
SINN
BILD

XII
MISERO SATIS
FOR ET ERKOMMT IDE
45. C'en est assez dans le malheur.
46. Pour la posterité Posteritati laboret.
DUM CALET
FULGET ET DISPARET
47. Pendant qu'il est chaud.
48. Elle brille et se perd dans un meme moment.

[Cat. n:o 17]

17. **SAHLSTEDT, Abraham.** ***Sinnebildskonsten*** *med en samling af sinnebilder och deras uttydning, af Abraham Sahlstedt.* Stockholm, Lorenz L. Grefing, 1758. 8vo. Engr. extra title,+ (8),+ 208 pp.+ 32 engr. plates. With three engr. vignettes in text. Worn contemporary half calf, rubbed gilt spine with raised bands and red label, later board papers and marbled edges. From the library of Joh. Ax. Almquist, with his bookplate and owner's stamp. 8 000:–

The first Swedish book on emblematics, with both a history and a description of different forms of devices and emblems and how to present them, as well as examples of emblems on the 32 plates. The frontispiece is engraved by C. Bergquist after M. Årre. In his foreword Sahlstedt says that his work is based on 17th century literature on the subject and above all on Picinelli's *Mondo simbolico* from 1670 and Menestrier's *Philosophia imaginus* from 1695. Abraham Sahlstedt (1716–76) was a Swedish linguist and litterary critic.

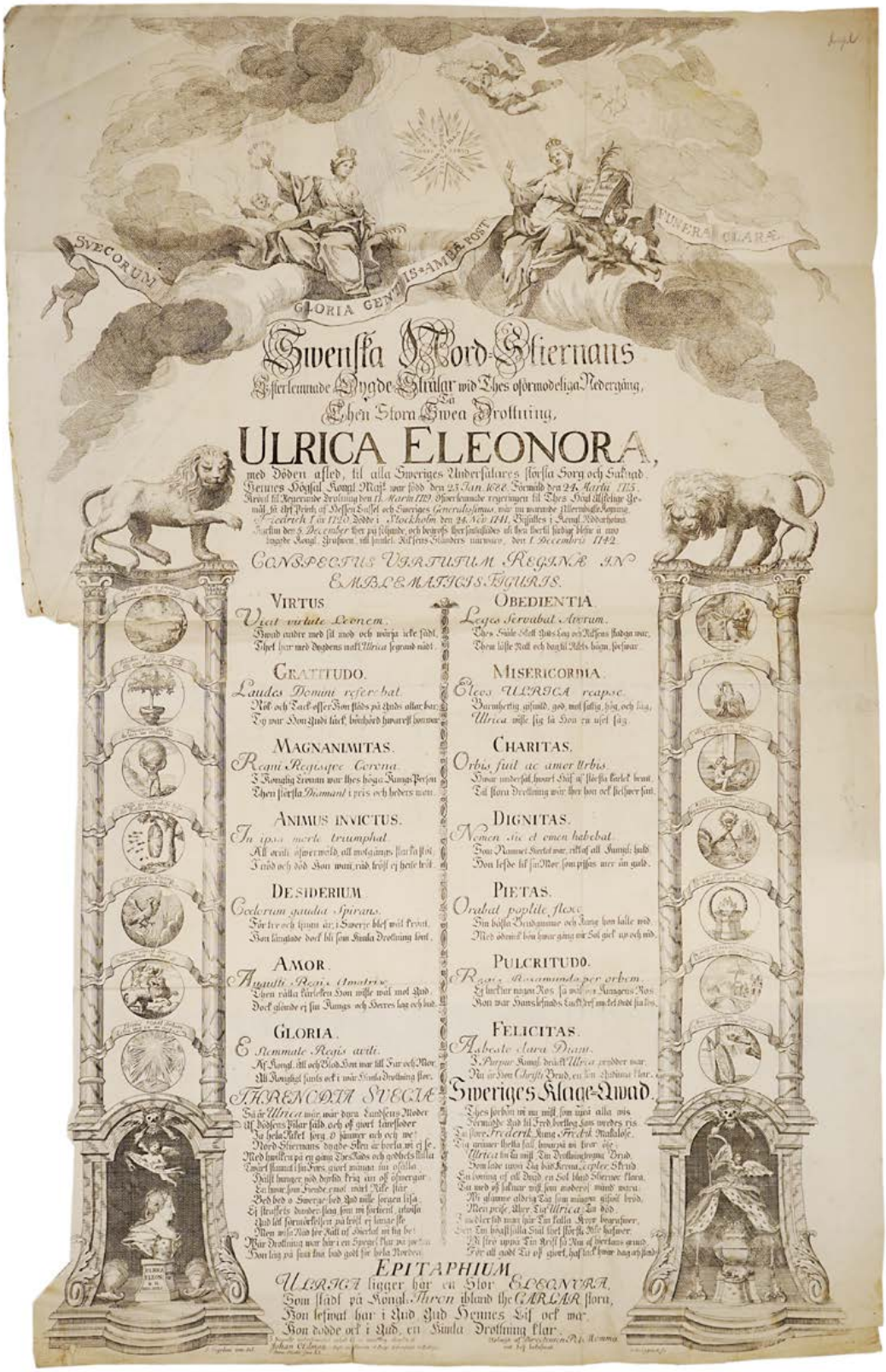
SVECORUM
GLORIA GENTIS AMBA POST
FUNERA CLARA
Swenska Nord-Stiernans
Efterlemnade Dygds-Strålar wid Thes ofördmodeliga Nedergång,
Tå
Then Stora Swea Drottning,
ULRICA ELEONORA,
med Döden afled, til alla Sweriges Undersåtares största Sorg och Saknad.
Hennes Höghet Kongl. Maij:t wår född den 23 Jan. 1688. Förmäld den 24 Martii 1715.
Arfwed til Regerande Drottning den 15 Martii 1719. Öfwerlemnade regeringen til Thes Höghet Allerälskeligaste Gemål, Sit Höghet Prinsen af Hessen Cassel och Sweriges Generalissimus, wår nu warande Allernådigste Konung
Friedrich I, som 1720 Dödde i Stockholm den 24 Nov. 1741, Begrofwes i Kongl. Nåderhelgons Kyrkan den 5 December der på sjätunde, och begrofwes der sjuttiofåtes ut, den 1 December 1742.
CONSPECTUS VIRTUTUM REGINÆ IN EMBLEMATICIS FIGURIS.
VIRTUS.
Vincat virtute Leonem.
Hwad andre med sit mod och wärja icke sådt,
Thet hon med dygdens makt Ulrica segrad nått.
OBEDIENTIA.
Leges servabat Aërum.
Thes Sinle Skall Thes Lag och Riksens stadga war,
Then lätte Nåd och bugtig Mäls bäm, försvar.
GRATITUDO.
Laudes Domini referebat.
Nöt och Tack offer Hon flöds på Guds allar bar;
Ty wår Hon Guds lärt, hördhord hwarest hon war.
MISERICORDIA.
Eleos ULRICA reapse.
Barmhertig ensfald, god, mot sällsig, hög och låg,
Ulrica wäste sig så Hon en wäsel sägs.
MAGNANIMITAS.
Regni Regisque Gerena.
I Kongsig Drewans wer Thes höga Kungs Person
Then största Diamant i pris och heders mon.
CHARITAS.
Orbis fuit ac amor Urbis.
Hwar underfåt, hwart Skåf af största Karlet brant,
Till stora Drottning wär sher hon ock skiöner fant.
ANIMUS INVICTUS.
In ipsa morte triumphat.
All ärrdt, öfwermodt, all motgångs stor fa stöt,
I nöd och död Hon mant, räd, tröst ej hette trött.
DIGNITAS.
Nomen sic et omen habebat.
Thes Namnet Ärrdt wär, rätt af all Kungs: hult
Hon lefde lät sär Wer, som pläs wer in guld.
DESIDERIUM.
Cœlorum gaudia Spirans.
För tro och tjänst är i Sverge blef wäl Prönt,
Hon längtade dock bli som Himla Drottning lönt.
PIETAS.
Orabat poplite flexo.
Sin höfsta Brudgumme och Konig hon falle med,
Med ödmöd hon hwar gång wär Sol gick up och nöd.
AMOR.
Augusti Regis Amatrix.
Then rätta kärleken Hon wäste wäl mot Gud,
Dock glömde ej sin Kungs och Herres lag och bud.
PULCRITUDO.
Regni Reginaque per orbem.
Ej lucker nogen Nes, så wäl som Kungens Nes,
Hon wär Hans lefnads: Lust, Ära och Hälsa fa fös.
GLORIA.
E stemmate Regis avita.
Af Kongl. Ätt och Blod Hon wär till Fär och Mor
Ut Kongsbet fants ock i wär Himla Drottning flor.
FELICITAS.
Arbiter Aura Diam.
I Purpur Kongl. bräkt Ulrica prydder wär.
Nu är Hon Christi Brud, en lin Skönna klar.
THRENODIA SVECIÆ
Tå är Ulrica wär, wär dyra Landsfers Moder
Ut Riksens Fäkar fäll, och af gnart förrfäder
Ja hela Riket sorg, O jämmer och ve!
Nord Stiernans dygds Stru är borta ni ej se.
Med hwilken på ej gång Dre Gods och gudes Skalla
Twärt stamat Jin Fers, gnart mingat sin ofälla.
Hwilk hunger nöd dyrtid, krig om ej ofwergår
En hwar som Fwede ennå wärt Rike fär.
Bed bed o Sweriges fed Gud wäste sorgen lifsa,
Ej straffets dunder-slag som wi förtient, utwisa
Gud lät förmärkelsen på frell ej lämnar ifs
Men wäste Nåd för Rätt af Swerkt ni ha be!
Wär Drottning wer här i en Spiran flar på jorden
Hon lag på sina knä bad gott för hela Norden.
Tyes förbön in ni wäst som ingå alla nis
Förmogle Gud lät Fred herlig Jens wreden ris.
Ja sture Frederik Konig Fredrik Makalöse.
Tu ärwer Herka fäll, hwarsi ni fräst sig,
Ulrica tu ni wäst. Tin Drottningsprägl Brud,
Som lade uppå Tag hätt Krona, sceptre Strud
En lysning af all Dygd en Sol bland Stjernor flara.
Tu med oß saknar wäst som moderos mind wara.
Nu glömme aldrig Tag som mingen ofsöt bröd,
Men prise Wer Tin Ulrica Tes död.
I medler sid man här Tin Fallis Ryor bearsfwer,
Sen Tin höfsta fälla Stöt tärt stjerfa Rike kafwer.
Ja stre upräs Tin Ärrdt så Ära af herlans grund,
För all nåd Tin af gnart, haf tärt hwar tag ofs fund.
EPITAPHIUM
ULRICA ligger här en Stor ELEONORA,
Som stadt på Kongl. Thron ibland the GARLAR flora,
Hon lefwat har i Gud Gud Hennes Lif ock mär.
Hon dödde ock i Gud, en Himla Drottning klar.

[Cat. n:o 18]

18. [Ulrika Eleonora.] **OEDMAN, Johan.** ***Swenska nord-stiernans efterlemnade dygdestrålar*** *wid thes oförmodeliga nedergång, tå then stora Swea drottning, Ulrica Eleonora, med döden afled, til alla Sweriges undersåtares största sorg och saknad.* [=Headline.] Stockholm, Petrus Momma, (1742). Engraved double broadsheet. Large folio. (77,5 x 48 cm). Lower part cut in left side within frame, some paper repairs. From the library of Ericsberg. 9 000:–

Snoilsky p. 230. An emblematic panegyric for Ulrika Eleonora (1688–1741), queen of Sweden, engraved by C. Bergqvist after drawings by S. Digelius. Above the headline the North Star shines flanked by the two queens of Sweden of the name Ulrika Eleonora, mother and daughter. The deceased queen's 14 royal virtues are listed as impreses under the headline, each with an emblematic illustration and a device. Ulrika Eleonora died on November 24, 1741, but the funeral in Riddarholmskyrkan in Stockholm took place in 1742.

The learned priest Johan Oedman (1682–1749) was a proligic author of verse. He is best known for his description of the province Bohuslän *Chorographia Bahusiensis* from 1746.

19. VALERIANO, Giovanni Pierio. ***Hieroglyphica****, seu de sacris Aegyptiorum, aliarumque gentium literis commentarii: Summa cum industria ezarato, & in libros quinquaginta octo redacti: quibus etiam duo alii ab eruditissimo viro sunt annexi. Hæc postrema omnium editio præter iconas & varia numismata affabrè elaborata…* Venice, apud Io Antonium, & Iacobum de Franciscis, 1604. Folio. (60),+ 644,+ 14,+ (2),+ 15–18, 21–47,+ (2) pp. Richly illustrated with woodcuts. The title page with spotting and paper repair in corner, slight stain in margin pp. 560–620. Minor hole pp 37–38, with loss of letter and paper repair pp. 39–40. Worn contemporary vellum, spine with handwritten title, repaired with new end papers. Old owner's signature on the first titlepage. From the library of Olle Cederlöf, with his signature dated 1955. 22 000:–

OCLC 797515389. Landwehr, Romanic Emblem books, p. 192 for other editions. Praz p. 521. The second pagination with a new title page: "Pro sacerdotum Barbis, ad clarissimum cardinalem Hippolitum Medicem, declamatio. Nunc veró ex editione Parisiensi anni 1533 evulgata". Later, probably fifth, edition, but the first published with the "Declamatiuncula pro Barbis" and "Poemata".

This popular work of imagery was first published in Basel in 1556 and reprinted several times during the 17th century. Giovanni Pierio Valeriano from Belluna (1477–1558) was a prominent Italian Renaissance humanist, friend of several cardinals and popes, who after the discovery of Horapollo specialized in the study of Egyptian hieroglyphs. Based on Horapollo and from his own almost unlimited access to hieroglyphics and antiquities in both public and private collections, Valeriano produced this dictionary of symbols and hieroglyphs and a guide to much of the Renaissance iconography, which served as a precursor to books such as Cesare Ripa's Iconologia. The book is divided into sixty chapters, each focused on a specific symbol, the first 25 to different kinds of animals, and each is dedicated to different friends and patrons of his work. "In Valeriano's book hieroglyphs are wedded to the symbolism of mediaeval lapidaries and bestiaries, and of the Physiologus ascribed to Epiphanius, a collection of symbols suggested by animals (the stork, the pelican, the phoenix, etc), which was itself of Alexandrine provenance" (Praz p. 24.)

A omnino esse declinanda, totaque animi fortitudine supprimenda, duas eius animalis vngulas deorsum inuersas facere consueuerunt: siquidem is ab ineunte statim adolescentia patri incipit infestus esse, tentatque, si possit eum decertando superare, quem sæpe in pugnam prouocat: quòd si acciderit vt victor euadat, matris coitum affectat, vita patri condonata: sin victus aut cohibitus à patre fuerit, neq; tam scelerati voti compos fieri potuerit, perdurante tamen prauitate tantisper conatum differt, donec adolescat, factusq; iam robustior atque validior deteriorem ætate factum patrem inuadit, sedulisimæque necatum petulantissimè dilaniat. Inuersas igitur vngulas eas ideò statuebant: vt quicunq; spectarent, quid illæ sibi vellent commonefacti, propensiores fierent ad pietatem.

Eq; fluuialis imperat.

PIETAS IMPIETATI PRAEFERENDA.

ID quod tantæ apud eos curæ fuit, vt Principum sceptra & huiusmodi pleraque insignia, atque gestamina & monumenta, armaque aliquot quorum quotidianus esset vsus, ita insignierat, vt in summa potioreque parte Ciconiam præfigerent ex ære, vel ex auro argentoue factam: infernè verò vngulam Hippopotami subijcerent, quòd impietati præferendam esse pietatem indicaret. Species verò vngularum ijs est, quales Bubus, licet dorsum, iuba, & hinnitus. Equi sit, vnde illi nomen. Inest præterea talus bisulcorum modo, dentes vt aprorum exerti, leuiter tamen: rostrum resimum, apri cauda etiam, magnitudo: & interiora Asini, tergoris crassitudo tanta, vt ex eo venabula fiant, & scuta galeæq; impenetrabiles, nisi humore madeant, munire possit.

Pli. eadem l. 8. c. 25 & 31. & Arist. lib. 2. de hist. ani. c. 7.

IMPROBITAS EDOMITA. & VIRTVTI CEDIT IMPROBITAS.

C Elebratissima verò est species illa, quæ visebatur olim Hermopoli: ea scilicet pictura, vt Hippopotamus esset, supra quem sculptus erat Accipiter cum Serpente dimicans. Cuius argumenti significatum id esse tradunt Aegyptiarum literarum periti, vt Typhonem ab Osiride vi domitum, cùm de principatu certamen conseruissent, intelligendum autument: per fluuialem Equum, Typhonem ab Osiride vi domitum: per Anguem, principatum interpretantes, atque ita improbitatem potiores sibi partes asserere conantem, virtuti demùm cedere subinnuant. Eadem de causa cùm sacra faceret eo die, quo Isidis aduentus è Phœnicia celebratur, fluuialem Equum religatum libis incessere per ludibrium consuerant. Non dissimularim hic Aureoli tyranni tumulum ad pontem Aureolum Insubriæ superesse, à Claudio Cæsare sex elegorum versuum Epitaphio nobilitatum, in cuius conditorij parte prima Hippopotamus sit incisus, quem serpens cauda mordicùs apprehensa complectitur. Id puto significare tyrannidem tandem temporis spatio domitam. De Aureolo enim, qui Gallieni tempore cum plerisque alijs tyrannidem arripuit, plura legas apud Trebellium Pollionem, & Iulium Capitolinum. Epigramma tumulo inscriptum à Claudio Imp. ita fertur:

Aureoli tyranni tumulus. & Epitaphium.

Κλαύδιος Αὐρεολῶ μετὰ δεῖνα λίμνα κεῖσαι,
Τὰ κτίσματα δηιτῶνός θέμις ἐνδιδόειν.
Τῷ γὰρ ἐ ζωὴν, ἀλλ' ἴσυχ ἐβλαψε σφίγμα
Πᾶσιν ἐπιρρήτοις τοῦ σφετοῦ ἀντίζων.
Κεῖνος δ' οἰκτίσμων ἐ σώματος ἐσχατ' ἀπίζων
Αὐρεολου, ἐ ἕσφραν ἔρματο τοῦδε τάφοιν.

HORAE.

HOras etiam Aegyptij sacerdotes per fluuialem Equum significare soliti sunt: qua uerò de causa id facerent, neque Horus scripsit, neque nos apud quempiam traditum inuenimus. Si quid tamen ariolari liceat, dixerim ego, quia depascit segetes, destinatione, ut ferunt, antè determinatas in diem: non enim vti Boues & pecora reliqua, hac illac errabundi modo hic modo illic aliquid carpunt, sed tanquam messores ad opus certum conducti, suam unoquoque die partem pabulantur. Horæ uerò nomen plerunque pro tempore cuiuscunque maturitatis accipitur, cuius apud Græcos apertissimum est significatum. Cum uero ita pabulatum prodit, ea utitur astutia; ut uelut ex agro ferentibus uestigijs progrediatur auersus, ne quæ reuertenti insidiæ comparentur. Vel ea forte de causa horas indicare dictus, quòd diem & noctem duplici natura dimetitur: siquidem interdiu in imis aquis latet, noctu in terram egre-

Horarum hieroglyphicum. Equus fluuialis. Hæc à Matthaeolo in Diosc. li. 2. ca. 22. Vade Græcoes fructus astiuos Horaos dicunt. & tempus maturitatis p excellẽtia horam.

[Cat. n:o 19]

CENTRALANTIKVARIATET

Österlånggatan 53 | 111 31 Stockholm | +46 8 411 91 36
www.centralantikvariatet.se | e-mail: info@centralant.se
Bankgiro 585-2389

Medlem i Svenska antikvariatföreningen
Member of ILAB

GRAPHIC DESIGN AND PHOTO: LARS PAULSRUD

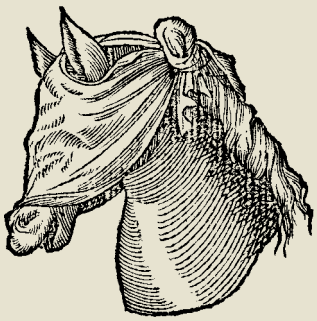
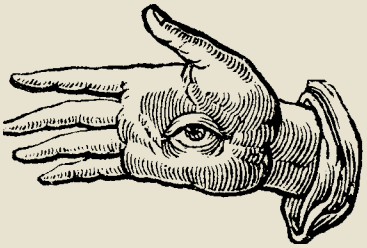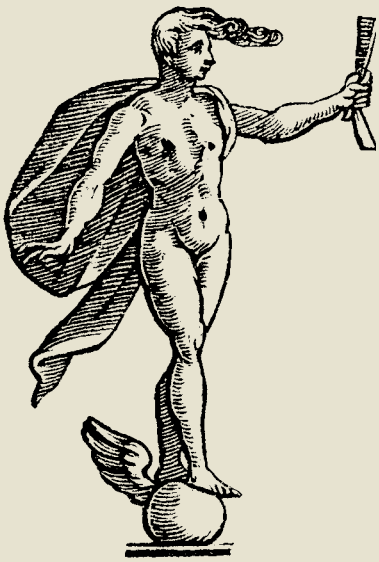
FESTINA LENTE